

ni nikakor razumeti kot zapostavljanje drugega jezika. Opominjam torej na veljavne predpise v najtočnejše ravnanje in proglašam gospode predstojnike uradov osebno odgovorne za strogo izvajanje teh predpisov. Gospode nadzorovalce prosim, da na svojih inspekcijah rabi jezika na podrejenih okrajnih oblastih posvečajo posebno pažnjo in naj mi vsekdar takoj poročajo o nedostatkih, ki so jih opazili. — Ravnateljstvo državnih železnic v Plzni je izdalo cirkularno naredbo, v kateri nalaga vsemu personalu strogo izvajanje ukaza glede rabe nemškega uradnega jezika. V svoje začudenje je doznalo ravnateljstvo — tako pravi uvodoma omenjena naredba — da se mnogi uslužbenci, ki poznajo službeni nemški jezik, ne pokore ukazu. — Ravnateljstvo svari podrejene osebe, naj se ne da zavajati od kakih agitacij k nepokorščini do odredb železniškega ministrstva. Kdor se ne bi pokoril, ga zadenejo po uradnih predpisih določene kazni, ali pa bo kaznovan s premeščanjem. Vsak pregrešek morajo predstojniki takoj naznaniti ravnateljstvu.

PREVEČ ŽENSK.

Že začetkom vojne se je ponovno opozarjalo, da je sedanja generacija deklet v veliko večji meri obsojena k žalostnemu samotnemu življenju, nego kdaj prej. Nade deklet do možitve se zmanjšujejo v Evropi z vsakim dnem vojne vedno bolj. Število žensk bo po vojni daleč presegalo število moških. V tem dejstvu vidi ameriški list »Indianapolis Star« novo nevarnost za evropske narode in proti tej nevarnosti da ga ni nobenega obrambnega sredstva. Ali naj se uvede zopet množično ženstvo? Čeprav je svetovna vojna v mnogih pogledih vrnila prejšnje barbarske razmere davno minulih časov, vendar ni misliti, da bi se evropski možje odločili za množično ženstvo, to tem manj, ker gospodarske razmere ne dopuščajo tega. Problem pa narašča v neizmernost in postane enako težaven za vse evropske države. Že pred vojno je bilo število žensk v Angliji, Nemčiji in Franciji za 2.788.373 večje, nego ono moških. Že sedaj pa je v Angliji sami število moških zaradi dose-danjih vojnih izgub za 2.100.000 manjše, nego ono žensk. Po vojni bo število žensk za najmanj 10.000.000 presegalo število moških.

KAPITALIZIRANJE HRABROSTNIH SVETINJ.

»Az Est« javlja, da pretresajo mero-dajni ogrski krogi misel, kapitalizirati mesečne prejemke imeteljev hrabrostnih svetinj, če imajo dočleni samostojno obrt ali hočejo kupiti zemljišče. V tem slučaju bi se izplačalo imeteljem zlate hrabrostne svetinje 4000 K, imeteljem velike srebrne svetinje 2000 K, imeteljem male srebrne svetinje pa 1300 K. Tudi prejemki invalidov in sirot bi se kapitalizirali.

SRBSKI DIJAŠKI BATALJON PRI SOLUNU.

»Secolo« poroča, da je general Sar-rail v spremstvu srbskega polkovnika Lešnjana pregledal novoosnovane srbske bataljone v taboru Zeitenlith blizu Vardarja. En bataljon je sestavljen iz samih dijakov.

POTOVANJE V VOJNEM OZEMLJU.

Kakor je obče znano, ne sme nihče hoditi v takozvanem ožjem ali širjem voj-nem ozemlju potovati brez pravilne poto-valne legitimacije. V poslednjem času se mnogokrat dogaja, da nekateri iz lahko-mišljenosti, največkrat pa zato, da si pri-hranijo pot do oblasti, samolastno po-pravljajo take legitimacije. Opozarjati se

smo stali zato, da niste vi padli, tukaj smo padli zato, da vi stojite! Odkriti bodite, nasprotniki, tlačilci, in priznajte, da za-sluzi slovensko učiteljstvo boljše usodo, nego ste mu jo doslej naklanjali Vi! Naše gomile ob kraški planoti Vam ostanejo zato živ dokaz, živ pomnik, ki se zruši šele tedaj, kadar se zruši kraška skala. Tega pa Lah ne zmore nikoli!

Ali naj tako na večno vpijejo, tulijo ti grobovi? Menim, da ni mogoče! In zato se s lahkim srcem poslavljam s Teboj in s Tvojo gomilo, dragi prijatelj, tovariš, brat — poslavljam zato, da se moja misel toliko pogosteje vrača k Tebi, vrača ob sleherni krivici, ki se godi učiteljstvu!

Kratko je bilo Tvoje življenje, a živel nisi zaman. Tvoja smrt nam je jamstvo boljših dni. Večna ti pamjat!

Ivo Trošt.

mora, da so take legitimacije javne listine in da se njih potvorba kaznuje kakor hu-dodelstvo goljufije z ječo do enega leta. Resno svarimo občinstvo, naj strogo slu-ša zadevne predpise ter naj si vsakdo pred potovanjem preskrbi pravilno legiti-macijo. Tudi uporaba legitimacije, ki jo je dobila druga oseba in ravno tako izročil-tev svoje legitimacije drugemu v upora-bo, je strogo kaznjiva. — Poučite ljudstvo, da se izogne strogim kaznim!

VPOKLIC LETNIKOV 1868. IN 1869.

Izdan je razglas, s katerim se sklicu-jejo na dan 21. februarja tisti avstrijski črnovojniki, ki so rojeni leta 1868. in 1869. ter so bili pri pregledovanju spoznani za sposobne za službo z orožjem. Oglasiti se morajo ta dan na c. in kr. dopolnilnem okrajnem poveljstvu, oziroma c. kr. do-mobranskem (deželnostrelskem) dopolnil-nem okrajnem poveljstvu, ki je imenova-no v njihovem črnovojniškem legitimacij-skem listu. Vojaška uprava namerava tudi te črnovojneke za sedaj porabljeni v ozadju in etapnih okrožjih, kakor se to tudi zgodi s črnovojniki, rojenimi v letih 1865., 1866. in 1867., da zavzamejo me-sta mlajših, za službo na fronti sposobnih mož. Zmaj monarhije živeči potrjeni av-strijski črnovojniki bodo potom c. kr. za-stopstev obveščeni, kdaj jim je nastopiti službo.

AVSTRIJSKO - OGRSKA VOJNA RAZ-STAVA NA DUNAJU 1916.

Meseca maja 1916 se odpravi na Du-naju na zemljiščih cesarskega vrta v c. kr. pratur avstrijsko-ogrska vojna razstava. Razstava stoji pod predsedstvom Njega ekcelence ces. in kr. vojnega ministra Aleksandra barona Kroatina ter zasle-duje patriotične, narodno-gospodarske in vojaško-humanitarne smotre. Vojaška uprava fungira kot glavna razstavljalka, ker ne bo razstavila le raznih vpljenih kosov in trofej, ampak tudi interesantne predmete, ki so z vojno v zvezi. Pokazati se hoče prebivalstvu, kako volikansko de-lo so opravile armade in produktivni sloji v tej vojni. Razen tega, kar razstavi voj-na uprava, bodo na tej razstavi zastopane tudi industrijske stroke, ki so v zvezi z vojno. Ker je razstavni prostor omejen, se more razstave udeležiti le izbran del industrije in obrti. Pisarna odbora za to razstavo se nahaja na Dunaju (L. Kärnt-nerstrasse 38).

OSAMLJENCI NA BOJIŠČU.

Gospodična Mila Radakovičeva v Gradcu, Naglergasse 14, nas prosi, da pri-občimo nastopno: Že dlje mi je pri srcu skrb za osamljence, nahajajoče se na bo-jišču, t. j. za junake, ki nimajo nikogar, s komur bi gojili stik z ožjo domovino, ki bi jih bodril in razveselil z domovinskim pozdravom in prijetnim darom. Pri tem člo-vekoljubnem prizadevanju so me doslej blage volje podpirali razni dobrotniki; hvala jim iskrena! In takih zapisušenih bo-ričev je mnogo več, kot se vobče misli. Mnogim izmed njih so starši že dolgo pod zemljo, raznim so svojci med vojno umrli, in ako kateri še živi — marsikatera ma-mica ne zna ali ne more pisati — zaradi uboštva in pomanjkanja ne more svojemu ljubljencu nič poslati. Pa tudi razne tež-koče marsikoga ovirajo, da si pri poslatvi ne bi znal pomagati, zaradi česar poneha takim bojujočim se rojakom vsak stik s svojci in z ožjo domovino. Četudi se čes-tokrat javlja tovarištvo v medsebojni lju-bezni in blagodušnosti, ki vzbuja čut ena-kosti in deli tudi poslednje s tovariši — vendar ne more popolnoma vdušiti bolesti in bridkega čuta v onih, ki jim ni dano, da bi bili deležni pozdrava in spomina iz ožje domovine. Niso deležni ojačujoče tolažbe: doma se spominjajo name, priznavajo in so hvaležni za napore in bolesti, požrtvo-valnost in vztrajnost v očigled smrti in pogibelji; doma čutijo srca za vsakega po-sameznika. To pa bi ne smelo biti! Mnoga, premnoga srca so polna hvaležnosti in priznanja napram hrabrim, zvestim boril-cem, in nemalo jih je, ki bi radi osebno žrtvovali v ta plemeniti namen, samo da bi vedeli, kako. V to svrhu nabiram s po-sredovanjem sorodnih in znanih gg. čast-nikov in oseb, ki so jim razmere na boj-nem polju znane, imena osamljenih voja-kov, ta imena pa javljam dobrosrčnim darovalcem, ki se zavežejo, njim nazna-njenemu »osamljencu« pošiljati redno ma-la darila: dobro, vzpodbudno besedo, par smodk, nekaj čokolade, časopise, čtivo ali razne malenkosti. Marsikateri teh člove-koljubov, ki je v zahvalo za vposlatev prejel od »prejemnika-osamljenca« dopis-

nico, mi je zatrjeval, da je ne bi dal iz rok za nobeno ceno, tudi ne za zlato. Iz lastne izkušnje vem, kako priznanje in zahvala junakov na bojnem polju, njihovi izrazi za-vestne zmage človeka v bridkih trenutkih vzpodbude in ojačijo ter vez na domačo grudo navezanih s požrtvovalnimi, hrab-rimi vojniki utrde. Sodim, da se s takim delovanjem pospešuje in zbuja gorak vir sočutja in blagodušnosti med ljudmi, ki so si sicer tuji in se celo nikdar videli niso. Trajen, dobrodejen blagoslov med tako delujočimi sodržavljani ne more izostati. Pred nedavnim sem prejela mnogo imen osamljencev z zatrdilom, kako vzpodbuja-joče vpliva in je potrebno iz ožje domo-vine dohajajoče sočuvstvovanje, ki znači svetli žarek v temnih, bridkih trenutkih, ki podvoji bojno moč junakov in jih utr-juje v zavesti, da so deležni znaka pri-znanja in hvaležnosti onih, kateri s svojo velikodušnostjo povzdigujejo pogum in zavest vojnikov. Ljudi dobrega, plemeni-tega srca, ki jim razmere dopuščajo, da se udeleže tega človekoljubnega dejanja, katero vsebuje po sebi najboljše blago-slov, prosim vljudno, da me pri tem pod-pirajo. Naslovi osamljencev v vojni se ustno ali pisмено pozvedo pri meni (Gra-dec, Štajersko, Naglergasse 14./I.) Vem, da majhna žrtev časa, denarja in misli mnogo veselja provzroči, vem pa tudi, da lastno sodelovanje mnogo vpliva na ubla-ženje sedanje grozne svetovne vojne. — Slovenski časopisj so presrečno naprošeni, da objavijo te vrstice.

OB KONCU VOJNE.

V svojem predavanju o vojnih invali-dih, vdovah in sirotah je rekel znanj ogr-ski politik, tajni svetnik pl. Bersevicy: »Kakor je ogromno široka ta vojna, tako velika je tudi nje grozota in trpljenje. Ka-kor da so se hipoma razpršile vse veličast-ne pridobitve civilizacije in človečanstva! Mednarodno pravo nima več veljave, sa-mo pravo pesti zmaga. Na vseh koncih in krajih zemlje je človeštvo v mirnih časih bolešno vzkliknilo, če je kaka elemen-tarna nesreča uničila večje število ljudi. Danes pa ravnodušno gledamo na umira-nje tisočeri in tisočeri, da, tako daleč smo prišli, da izgube sovražnika šteje-mo za majhne. Smrt še ni imela take žetve na zemlji. Če bodo nekoč povsod na zemlji priznali in zapisali izgube v tej vojni, te-daj bo statistika lahko izračunala, kakšna je sedanja umrljivost v primeri s prejš-njimi časi. Toda kot gotovo pa velja že danes, da bo človeštvo potrebovalo več desetletij, da bo z rojstvi izpolnilo današ-nje vrzeli. In kaj naj rečemo o grozotah telesnega in dušnega trpljenja, ki ga je provzročila ta vojna? Kakšnim grozovi-tostim smo se privadili in kako zakrknje-nega srca smo postali tekom te vojne! Tako silno smo se prilagodili vojni, da res le s težavo mislimo, da je bo nekoč konec. In vendar je bo konec. Hvala Bogu, ne-koč se bo zdijala, in zopet bo mir na zemlji. Pride dan, ko si zmanemo oči po vsem tem, kar smo videli in doživeli, ka-kor po hudih sanjah, in bo vse začelo na-novo gibati in hediti pota stare ljube na-vade pred vojno. — Vse? Ne! Ne bo vse zopet tako, kakor pred vojno. Pride dan poln veselja, ko bodo mnogi sinovi objeli svoje starše, možje svoje žene, očetje svo-je otroke, in ta lep dan veselega vriska-nja bo najbolj poln boječine za one, ki so izgubili v tej vojni svoje. Naših padlih junakov nam tudi z njihovo krvjo slavno priborjeni mir ne povrne. Vrnili nam tudi ne bo obžalovanja vrednih žrtev, ki sicer niso izdihale v gromenju topov ali v na-ročju svojih tovarišev, ampak so ranjeni in bolni, sredi pomanjkanja in grenkosti vojnega ujetništva, med tujimi in morda sovražnimi ljudmi, v počasno bolečem in nemem mučeništvu počasi šli v smrt. — Najbolj vesel dan miru ne vrne materi izgubljenega otroka, ne vdovi moža, ne si-rotam očeta in slepcu ne luči oči, niti stare moči in zmožnosti za delo tistemu, ki je šel v boj kot krepak mož in se sedaj iz boj-nega meteža vrača kot hromec brez noge ali neozdravljivo bolan. — Na vse te mo-ramo že sedaj misliti, dokler je še vojna, preden pride dan, ko bi oni morali svojo izgubo občutiti z dvojno bolečino. Vse gro-zote vojne ne smejo našega srca tako za-krkniti, da bi ne imeli usmiljenja s temi nesrečniki. Pa sočutje in usmiljenje še ni dovolj, zakaj samo to ne bi moglo posu-šiti niti ene solze, ne bi moglo olajšati niti ene stiske, niti odvzeti ene bolečine. Naše čuvstvo se mora združiti z dejanskim umevanjem. Razumeti moramo bolečine trpečih in znati jim moramo pomagati. Svoje usmiljenje moramo vzgojiti in raz-viti, da naš občutek dozori do dejanja in naše sočutje do pomoči.«

NOVO NEMŠKO VOJNO POSOJILO.

Iz Berlina poročajo: V marcu emitira Nemčija novo vojno posojilo, in sicer v obliki zakladnih nakaznic, ki bodo plač-ljive že po sedmih letih ter bodo donšale 4% obresti. Nakaznice bodo izdane po kurzu 91.

»RDEČI KRIŽ«. SLOVENSKO BERILO SLOVENSKIM JUNAKOM.

»Zentralstelle für Soldatenlektüre« (Z. F. S.) Wien, IX/4 Canisiusgasse 16, prosi za vsakovrstno slovensko berilo našim slovenskim ranjenim in bolnim junakom, raztresenim po raznih bolnišnicah. Pro-simo slavno občinstvo, da se odzove v obilni meri pozivu in pošlje knjige na go-renji naslov direktno ali pa potom bližnje podružnice ali deželnega društva »Rde-čega križa«.

VOJNA ŠKODA V GALICIJI.

»Nowa Reforma« poroča, da je gali-ško namestništvo dognalo dosedaj zaradi vojne provzročeno škodo v 1267 vaških občinah in v 110 mestih. Te vasi in mesta pripadejo 59 okrajem. Vsega skupaj je bilo v teh krajih porušeni 64.000 hiš in 113.000 gospodarskih poslopij. Začasno stano-vanje prizadetega prebivalstva so doslej napravili 458 barak in 2500 hiš z ento so-bo, nad 13.000 hiš so pa popravili.

SPOMINSKI LISTI »RDEČEGA KRIŽA«.

Ker se množijo stroški »Rdečega kri-ža« zaradi vsestranske vojne, dohodki pa vedno padajo — je sklenilo osrednje vod-stvo avstrijskega »Rdečega križa« na Du-naju, iskati si nov vir dohodkov. Izdalo je lične, umetniško izdelane takozvane »Spominske liste« — enake vrste, v razni ve-likosti v vrednosti, in sicer komad po 2, 10 in 50 K. Izdani so v jeziki vseh nara-dov avstrijske monarhije. V slovenskem, oziroma v nemškem jeziku izdelane »Spominske liste« ima v zalogi le pisarna de-želnega in ženskega pomožnega društva »Rdečega križa« za Kranjsko v Ljubljani, Strossmayerjeva ulica št. 1 (H. državna gimnazija), I. nadstropje, soba 51. V Ljub-ljani sprejemajo naročila tudi »Katoliška tiskarna«, »Katoliška bukvarna«, Narodna knjigarna; trgovine: Kleimayer in Bam-berg, Kongresni trg; Kollmann, Krisper, Mestni trg; Mathian, Dunajska cesta; Pe-vaček, Židovska ulica; Regoršek, Stritar-jeva ulica; Schwentner, Prešernova ulica. — Slovenski »Spominski listi« se lahko naroče pri za to naprošenih uredništvih izvenljubljanskih listov: »Edinosti« v Tr-stu, »Mira« v Celovcu, »Straže« in »Slo-venskega gospodarja« v Mariboru, kjer leže vzorci. Naročnina po 2, 10 in 50 K se mora založiti takoj pri naročbi. Slovenci, farni občinski uradi, denarni zavodi, dru-štva, sežite po »Spominskih listih«, ki so kras vsakega stanovanja in urada. Pona-gajte, da se pomnože dohodki »Rdečemu križu«, ki toliko žrtvuje za naše ranjene in bolne junake, kateri so polni hvale za njim po »Rdečem križu« storjene usluge na bojnem polju in v zaledju.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Šolsko vodstvo v Lescah na Gorenj-skem 15 K 76 vin.; šolska mladina v Be-gunjah 5 K 52 vin.; darilo šolskih otrok v Trbijah 2 K 75 vin.; šola v Bevkah 19 K 80 vin.; šola v Borovnici 10 K 60 vin.; darilo šolskih otrok v Kranju 19 K 50 vin.; učiteljica Tonica Kračmanova v Št. Le-nartu pri Laškem trgu 2 K; zbirka šole v Javorju 6 K; ravnatelj F. Robič in učitelj Fran Zacherl v Ljutomeru po 5 K = 10 K; ljudska šola na Katinari po voditelju Va-lentiju 7 K 50 vin.; slovenska ljudska šola na Vrdu 22 K 52 vin.; ljudska šola pri Sv. Vidu 9 K 82 vin.; skupaj 131 K 77 vin. V zadnji štev. izkazanih 39.831 K 20 v. Danes izkazanih 131 K 77 v.

Dostej nabranih 39.962 K 97 v.

Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

V varstvo mladine.

Poveljujoči general namestnega ge-neralnega poveljništva 11. armadnega zbora v Kasslu na Nemškem, general pe-hote pl. Haugwitz, je izdal izredno oster odlok, namenjen mladini od 14. do konča-nega 18. leta starosti, ki je stopil v velja-vo 12. pret. mes. Odlok določa, da taka mladina ne sme posecati kinematografov. Poleg tega se ji prepoveduje nesmotrno pohajanje po krajih, ki jih določa krajevna

policijska oblast. Nadalje se naroča policijskim oblastim, da naj strogo pazijo na to, ali taka mladina kupuje cigarete in jih kad. Prodaja cigaret in alkoholnih pijač taki mladini je prepovedana in tudi bivanje v gostilnah in kavarnah. Da se prepreči mladini nabava cigaret, se ne smejo nikjer nameščati avtomati za tobak in cigarete. Kdor prekrši to zapoved, se kaznuje z ječo do enega leta, upošteva se olajševalne okolnosti pa v zapor ali denarno globo do 1500 mark. Enake kazni zadenejo tistega, ki bi po svoji lastni krivdi ne pazil na podrejenost mladinu, da bi ne izpolnjevala tega ukaza.

Objavljajoč ta strogi, a potreben ukaz v varstvo mladine, dostavlja »Edinost«: »Tako torej na Nemškem. Vprašamo le tako mimogrede, ali ne bi bil kak podoben ukaz več kot primeren tudi pri nas in še prav posebno v Trstu? Ali ne vidimo tu, kako se mladina obeh spolov, in to ne samo ona od 14. do 18. leta, potika in potepa brez smotra po tržaških ulicah podnevi in ponoči, temveč tudi mladina obojega spola pod 14. letom starosti? Ali ne vidimo skoraj na vsak korak na ulici frkolinov s cigareto v ustih, frkolinov, ki sicer nimajo morda niti koščka polente v želodcu, ki prodajajo skoraj še platno, a cigareta mora biti? Ali ne vidimo v večernih urah raznih javnih lokalov nabito polnih take mladine, o kakršni govori zgoraj omenjeni odlok nemškega generala, mladine obeh spolov, ki ne molijo ravno rožnega venca med seboj? Ali ne vidimo — ne, rajši ne glejmo, ker bi videli preveč! Ali bi potemtakem ne bilo dobro, da bi tudi v Trstu posneli Kasselkega poveljnika, generala pl. Hargwitza?«

Mi pa pravimo: Žal, da nima v teh hudih, grozljivih časih tako pokvarjene mladine samo Kasl in Trst, ampak je nemoralnost in popačenost svoje grozovite mreže razpredla po vseh večjih in — stokrat žal! — tudi po manjših krajih! Kuga demoralizacije se širi. Celo spolne bolezni se pasejo po krvi in mozgu obojega spola! To je pač ena najgroznejših posledic sedanjega vlahnega časa! Radikalna in brezobzirna odpora je nujno potrebna!

Posebno šola, učitelji in učiteljice imajo najnujnejšo in najsvetejšo nalogo in dolžnost, da z besedo in še bolj z lastnim zgledom dvigajo javno moralo iz propasti ter svetijo kakor luč kreposti in čednosti na čelu zastrupljajoče se javnosti!

Kar je šola gradila s trudom dolga leta, to naj bi bilo sedaj vse uničeno? Ne, to se ne sme zgoditi! Pazite na otroke, oklepajte se jih z ljubeznijo! Groza izpreleta človeka, če pomisli, kako bo bodoče življenje onih, ki se sedaj napajajo s strupom, ki razjeda dušo in telo! Pomislimo, da smo učitelji in učiteljice ljudstva, ljudski učitelji in učiteljice, ki ne smemo v teh strašnih časih pozabiti svojega ljudstva!

Vemo, da vsi, ki so pripadniki našega stanu iz ljubezni do njega in do mladine, branijo sedaj javno moralo in dostojanstvo človečanstva z vsemi dopustnimi sredstvi — tudi z lastnim življenjem, saj je zgled najjačje vzgojno sredstvo! Vendar smatra učiteljstvo za svojo dolžnost, da kaže javno in glasno na to globoko rano, pričakujoč nujne pomoči pri nje zdravljenju!

Novo življenje.

V 3. številki »Zadruga« čitamo pod gorenjim naslovom izboren članek izpod peresa dr. Božiča, ki ga zaradi njegove jedrovitosti in aktualnosti ne smemo prezreti. Na uresničenju tega, o čemer govori dr. Božič, pripade učiteljstvu velika, da, glavna naloga!

Članek se glasi: Svetovna vojna ima kot gospodarsko posledico tudi učinek, da nas neprosto-voljno navaja k treznemu, varčnemu in preprostemu življenju. Ljudje, ki bi si lahko marsikaj privoščili, tega storiti ne morejo, ker nedostaja blaga. Drugi bi si marsikaj radi privoščili, pa jim manjka denarja. Tretji zopet so taki, ki uvidevajo resnost časa ter si prostovoljno pritr-gajo pri obleki, razkošni hrani itd. ter opuščajo razne razvade iz mirnih časov.

V svetovni vojni se je uničilo mnogo blaga, potrošilo silno mnogo denarja. Res je sicer, da vsaka vojna ustvarja vrednosti; ravno tako je pa tudi resnica, da vsaka vojna več vrednosti uniči, kakor ustvari. Železna industrija, sploh industrije, ki delajo za vojne svrhe, zaslužijo v vojnem času ogromne vsote. — Druge industrije, ki vojnih dobav nimajo, pa so morale zaradi manjkanja sirovin, zaradi nedostajanja delavnih moči in iz raznih drugih vzrokov obrat ustaviti, stroji počivajo v tvornicah in obratu naložen kapital se ne obrestuje, tvorničar z družino, boljši de-

lavci in uradniki, na katerih delo po vojni je tvornica navezana, dobijo v mnogih slučajih plače naprej, obresti od najetih posojil zapadajo itd. Mnogo tvornice je bilo zaradi vojne porušenih, popolnoma opustošenih ali deloma poškodovanih. Celine kmetije, trgi in mesta so izginili s površja zemlje, v obsežnih pokrajinah je videti samo razvaline in poteptano zemljo.

Te uničene vrednosti bo treba po vojni nadomestiti z novimi, kmetiške domove, vasi, trge in mesta bo treba pozidati, zemljo zopet obdelati, porablene sirovine nabaviti, stroje spraviti v tek itd. Za te namene se bo rabilo milijone in milijone.

Kako jih dobiti? O tem vprašanju si belijo glave državni vojskujoči držav že precej časa. Že v času vojne je treba misliti na čase po sklepu mira, na potrebe, ki bodo s sklepom mira brezdvomno nastale.

Gotovo je, da bo k ozdravljenju našega gospodarstva mnogo pripomoglo to, kako si bomo uredili naše življenje. S skromnim življenjem, z opuščanjem raznih navad, z omejenjem lišpa, z utesnjenjem izdatkov zgolj na res potrebne stvari se bo dalo v posameznih gospodarstvih in s tem v celoti jako mnogo doseči. Pridnost, treznost in varčnost, te čednosti so bile do sedaj še vedno edine rešitve iz slabih gospodarskih razmer. — Priden, trezen, varčen in delaven mož se bo zopet gospodarsko povzdignil, lahko miselni zapravljivec pa pojde v nič in izgubi še ono, kar je vojna pustila.

Angleški časopis »Daily News« razvija za Angleško program za novo življenje in pravi: »Za ureditev denarnih razmer našega naroda so upoštevati predvsem tri točke: 1. Izdatki za udobnost in potratnost, luksus, razsipavati vsote, ki bi se jih dalo uporabiti za vojno. 2. Izdatki, ki so v zvezi ne le z finančno lahkomišelnostjo, ampak z razpršenjem sil, brezpomembno porabo energije in moči. 3. Izdatki, ki služijo za pokritje razvad, ki škodujejo narodu. — Zadnja točka je najhujša, najrazširjenjša in najnevarnejša. Resnici na ljubo se ne sme utajiti, da je sedaj v vojni silno velika uporaba alkoholnih pijač zločin na narodu. Pijani moški in ženske, kakor se jih mnogokrat na ulici vidi — to je škandal posebne vrste. In vendar srečamo na Angleškem dan na dan pijance obeh spolov. Ako bi se nam posrečilo, pijančevanje popolnoma zatreti, bi na eni strani prihranili milijone, na drugi strani bi se dale mnoge neuporabljene moči koristno uporabiti. Dolžnost najnujnejše vrste je ta, pripraviti k preprostemu življenju vse one ljudi, ki se sedaj vda-jajo potratnost. Teh ljudi ni malo. Ti ljudje naj že vendar enkrat uvidijo, da se nahajamo v vojni. Slabi zgledi bodo v oči. V mestih in po deželah je videti avtomobile zasebnikov, ki se vozijo samo iz udobnosti in za zabavo... Ako hočemo ubrati pot varčnosti, moramo seveda odložiti veliko število družabnih navad in razvad. Ne gre, da se eni žrtvujejo na bojnem polju, medtem ko drugi doma pasejo svoje telo. Nepotrebni obilici v obleki in jedi in razsipnosti se mora napraviti enkrat za vselej konec.«

Tem jako umestnim besedam angleškega časopisa, ki veljajo za čas vojne in za čas miru po vojni, imam dodati to-le: Razsipnost in razkošnost sta se vgnezdili tudi v naš narod, in sicer v vse sloje našega naroda od najnižjega do najvišjega. Splošna nezadovoljnost z lastnim stanjem, mržnja proti delu, letanje za udobnimi, brezdelnimi družbami in visokimi plačami, raznovestnost in gizdavost v obleki, nezmernost v jedi in pijači, pohajanje po zabavah, sploh življenje čez mero in čez razmere je spravilo cele sloje, stotine in tisoče v prezadolženost in siromaštvo. Ljudje so videli in vidijo v kulturi le zunanji lišp, lepo obleko, fina jedila, udobno življenje, pozabili so pa in pozabijo, da kultura ne obstoji samo v rafiniranosti uživanja, ampak v omikanosti, srčni izobrazbi, pravilnosti, treznosti, delavnosti in v stremljenju po izpopolnitvi samega sebe in naroda.

Nočem govoriti proti temu, da bi si ne napravljali življenja lajšega in udobnejšega. Nasprotno je to naša dolžnost. To stremljenje pa mora ostati bolj postranski, ne sme pa postati glavni smoter našega življenja. Glavni smoter našega življenja je in mora ostati ta, da izpolnjujemo svoje dolžnosti kot člani rodovine, naroda, človeške družbe, da izpolnjujemo dolžnosti, ki nam jih nalaga naš poklic, sloj, v katerem živimo, in narod, h kateremu pripadamo. Mnenje, da je človek samo za to ustvarjen in samo za to živi, da se njemu samemu dobro godi, in če pri tem ves svet in vsi drugi poginejo, golo egoistično naziranje o človeškem bitju in poklicu mora, kjer se je ukoreninilo, izginiti.

V gospodarskem oziru ima stremljenje po treznosti in varčnosti celih slojev in narodov velikanski pomen. Trezni in varčni ljudje so podjetni, se gospodarsko okrepijo, ustvarijo sebi in potomcem sigurno in trajno eksistenco. Narod treznih, varčnih in podjetnih ljudi je in bo obenem gospodarsko močan narod, ki nekaj pomeni in ki se ga mora upoštevati.

V združništvu ima stremljenje po treznosti, varčnosti, podjetnosti in pridnosti pomen v tem oziru, da lahko mirno trdimo: Le tam, kjer so te čednosti doma, uspevajo zadruga.

Posebno slovenskemu narodu bi želel, da se v njem te čednosti razširijo. Pijančevanje, ki je razširjeno posebno v vinorodnih krajih, požre vsako leto milijone. Kako bi jih rabili na vseh koncih in krajih, posebno pa v kmetijstvu te milijone! Koliko dobrega bi se lahko z zapravljenim denarjem storilo, kako gospodarstvo povzdignilo, koliko dolgov poplačalo!

Poudarjam: nočem med Slovenci zelotov, nočem potuhnencev, ne pridigujem popolne abstinence in ne samotarstva, nisem proti udobnosti v stanovanjih, lepi, čedni obleki, čednemu obnašanju. Proti razuzdanosti v občevanju, proti gizdavosti in nečimurnosti, proti pijančevanju in zapravljanju, proti brezdelnosti in parasitstvu naj velja boj vseh dobromiselnih in za ljudski in narodni blagor in napredek vnetih ljudi posebno v sedanjem resnem času in v času našega preporeda po vojni!

Malo nas je, vsak je potreben. Z novim življenjem naprimo vse sile, da ohranimo sebe in narod!

Bodočnost človeštva.

Iz predavanja Lidije Gustave Heymannove v ogrskem ženskem komiteju »Svetovne mirovne zveze« v Budimpešti.

Misli in čuvstva ves čas od početka vojne.

Eno leto vojne je poteklo; neizrečno veliko so morale prebiti in pretrpeti žene. — Žene, ki v svetovni zgodovini niso imele ničesar odločevati, so bile vključ temu takoj pripravljene, lajšati trpljenje in bedo, ki ju je povzročila vojna. — Videti je bilo stare žene, ki so namesto sinov, mlade žene, ki so namesto mož delale in nadomeščale očete. — Vse polje je bilo obdelano od žen. Velika podjetja, ki so doslej odklanjala žensko delo, so mogla le s pomočjo ženskega dela dalje obratovati.

Dokaz svoje sposobnosti so žene doprinesle, ali niso se mogle pospeti na enostranski nacionalizem. V začetku vojne so bile žene, ki so svoje nedorasle sinove podžigale, da so šli v boj; ki so obžalovale, da nimajo več sinov, da bi jih mogle žrtvovati domovini. Toda nasproti tem so bile že takoj v početku vojne žene, ki jim njih blažje čuvstvo ni dovolilo sodelovati na splošnem sovraštvu.

Klic po pomoči!¹

Pod tem naslovom je v zadnji številki »Učit. Tov.« tovariš St. I slikal bedo goriskega ljudskega učiteljstva in penzionistov posebe. Toda tovariši na Goriškem, posebno mi penzionisti na Kranjskem, smo prava Parija med učiteljstvom. Kako strašna beda vlada med nami, o tem je pisal z nami sočuvstvujoče »Slovenski Narod«, priobčivši dne 28. januarja t. l. sledečo notico:

Beda med učitelji-penzionisti.² Neverjetno, kaka beda vlada v sedanjem vojnem času med učitelji-penzionisti na Kranjskem! Večina njih je zadolženih in s svojimi mesečnimi obremenjenimi prejemki absolutno ne morejo izhajati. Vrhutega si morajo še pretirano drago stanarino plačevati s a m i, kar je velika krivica. Kredita nikjer nič, cene živilom pa bajno visoke — da ne rabim trpkjega izraza. Zadnji čas je, da se tem siromakom, ki so svoje moči izčrpali v težavnem kulturnem delu, priskoči na pomoč z izdatno denarno podporo. To zahtevata čast in človekoljubje v deželi!

K tej notici se usojam poslati vam dodatek. Najprej bi omenil, da bi se število penzionistov lahko skrčilo s tem, da ne bi pošiljali v pokoj oseb, ki so čvrste in čite in predpisanih službenih let še niso dovršile. Kapricam kogarkoli, ki bi predlagal tega in onega tovariša iz žaljenega samoljubja ali iz kakega drugega netehtnega vzroka v penzijo, bi se treba z vsi energijo postaviti po robu! Če so razni neizprašani, neučiteljski činitelji dobri za učiteljevanje, mislim, da bi se lahko pridržali tudi strokovno izobraženi možje.

Toliko le mimogrede. — Zdaj pa povem, da je stanje penzionistov med učiteljstvom na Kranjskem uprav — **obupno!** Poznam tovariše, ki so v pravem pomenu besede **beračili** za kosce kruha med kmeti. A niso ga dobili niti za denar! Poznam tovariša, ki je prosil imovito posestnico, naj mu proti plačilu speče hlebček kruha, ko bo pekla kruh tudi zase. Odgovor je bil: **»Ne! Bojim se, da nam bo zmanjkalo moka!«** — In tako ne le da ne dobiš kruha, istotako ne zabele, ne cukra, ne sploh drugih živil niti z zlatim denarjem!

In tako navijajo cene celo bornim učiteljem, ki se jim imajo zahvaliti za toliko dobrot! Poznam upokojeno učiteljico, odlično po duhu in srcu. Zaradi nesrečnih okoliščin je prišla ob vse: prodano ji je bilo celo pohištvo itd. Primorana je stanovati pri stranki, ki ji daje meblirano sobo, seveda proti visoki najemnini. Moža ima bolnega na fronti. Dva otročiča zdihujeta z materjo vred lakote in mraza v tesni sobici. Čez nekaj mesecev pa ima pričakovati pomnožek v rodovini. In vendar je hotela brezsrčna lastnica vreči te uboge ljudi na cesto. Slični slučaj se je dogodil učiteljskemu penzionistu, osivelemu delavcu na polju narodove prosvete. Za staro, mokrotno, napol podrto stanovanje mora plačevati v borni slovenski vasi letnih 224 K (reci in piši: dvestoštiriindvajset kron!). A ker se je usojal povedati v brk nekaj resnic svojemu odirškemu gospodarju, mu je, kakor v gornjem slučaju, sredi zime odpovedal stano-

¹ Glej tudi naš današnji uvodnik!
Ured.